

Şəbih

*"Ey dad Şimr əlindən
Fəryad Şimr əlindən!
Köpək götürdü qəçdi
Bir cad Şimr əlindən".*

Məhərrəm ayının iyirmisi və ya iyirmi ikisi idi, xəyalımdan çıxıb. Oxucuların da əhvalına təfavüt eləməz... Nahardan sonra çıxıb özümü yelə verirdim. Xəstəxananın yanından bir şəxs çıktı. Üzü sarıqlı, qoltuqlarında iki çəlik, qarğı kimi hoppana-hoppa mənə tərəf gelirdi. Yaxınlaşanda Ağayı Füzülüzzakırını tanıdım ki, qabaq mənimlə aşna idi və neçə dəfə səyahətdə bizim üçün öz segahları ilə, şurları ilə, xüsusən, bayati-qacarları ilə ləzzəti-ruhani veribdirdi.

- Ağa, olmasın azar, bu nə halətdir sizdə görürüm?

Cavab verib dedi:

- Ayaq üstündə dura bilmirəm. Keyfiyyətəm uzundur. Məni öz mənzilinə apar, orada səhbət edərək.

Ağanı faytona mindirib getirdim evə, dedim samovar hazır etsinlər.

Özümüz keçdik otağa. Ağa buyurdu ki, samovar yaxşı şeydir, amma mümkün olsa idı bir az başqa boğaz isladan vereydi, bəd olmazdı. Ərz etdim ki, bitədarükəm, inşallah gələn dəfə düzələr.

Ağa papiros çıxardıb, yandırib, iki yanıqlı qullab vurandan sonra bir ah çəkib dedi:

- Evin yixıldı. Bu il mədaxildən düşdüm, yaxşı qazancım olacaq idı, Allah vermədi. Yəqin məsləhət belə imiş!

Dedim:

- Bunlar hamısı ötüşər, insana cansağlığı lazımdır. Yaxın eyleş, səhbətini başla!

Ağa öznü yaxına verib bir öskürdü, sonra başlıdı hekayəti:

- Ərz olsun sizin xidməti-şərifinize, bu il bizim Ərdəbil şulq olmasına binaən vaxtında özümü buraya yetirə bilmədim. Özünüzə məlumdur ki, mən də həmişə məhərrəm ayına bir ay qalmış Qafqaz məmləketinə gelirəm və vaxtında, oxurmali məscidləri müəyyən edirəm. Ona görə də Allah mömin qardaşlara bərəkət versin, ildə beş-on şahı quibeçələrimə çörək pulu aparırıam. Bu il məhərrəm ayına ancaq on gün qalmış Bad-kubəyə varid oldum. Təkyələri bir-bir gəzib, gördüm hər yerde mərsiyəxan tutulub. Getdim Gəncəyə, olmadı. İstədim İrəvana, Naxçıvana tərəf gedim, məsləhət görme-

dilər; dedilər: "Gedərsən Molla Mahmud Çakərlə Şahtaxılı oğlu o qədər vurular ki, bir belə də şışərsən". Cox fikir edəndən sonra dedim: yəne Dəccalabad yaxşıdır. Oranın ehli həm möməndirlər, həm mərsiyəxanə ehtiram edirlər. Geldim çıxdım Dəccalabada.

Məscidlərə getdim, mərsiyəxan hazır, təkəylərə getdim, həmcinin. Axtarış bizi Molla Nəbiqulunu tapdim ki, çoxdan Dəccalabadda müqimdir. Ərbədildə arvadı ilə dalaşıb, dörd uşağı ilə qoyub gelib. Dəccalabadda İki arvad alıb. Biri iranlı, o biri həmin yerli. Yaxşı oğlandır, allah öz pənahında saxlasın, Dəccalabadda əmələyi-movtadan hesab olunur.

Cox danışdıqdan sonra Nəbiqulu məsləhət gördü ki, onunla birləşib Dəccalabaddın meydanında şəbih çıxardaq. Baxdım gördüm ki, bu da bəd deyil. On üç gün şəbih çıxartsaq, azından altı-yeddi yüz manat əla getirmek olar. Mən də razi oldum.

Molla Nəbiqulu məktəb uşaqlarından bir dəstə düzəltdi. Başladıq şəbih: "Vəfati-Səkinə", "Tiflinə-Müslüm", "Ricati-üsəra" və sair müsibətlərdən gətirirdik. Yiğilan cəmiyyəti görseydiniz, təəccüb edərdiniz ki, pul göydən yağış kimi yağırdı. Bu minvalla məhərrəmin doqquzunu başa verdik.

Onuncu günü şəbihə şəhərinə ətrafında, bir böyük kəndin yaxınlığında çıxarmağa başladıq ki, kənd ehalisi də feyziyəb olsun. O qədər camaat yüksəmişdi ki, iyne atsaydın, yerə düşməzdi. Molla Nəbiquluya dedim ki, bu dəfə sən Cəbrayıl şəbihə olacaqsan.

Bir uca ağacın baş budağına bir yesiyi kəndirilə möhkəm bağlayıb Molla Nəbiqulunu eyleşdirdim yesiyin içinde və tapşırdım ki, Imam şəbihini şəhadətə yetirəndə ağacın başından uca səsle "qütilə Hüseyn" deyib qışkırsan. Özüm də bir sari qoyun də-

risindən tikilmiş kürkü tərsinə geyib bir damın içində gizlənmişdim ki, "İmam" şəhadətə yetirəndən sonra gəlim meydana.

Şəbih başlandı. Əger desəm qiymət bərpə olmuşdu, inanın. Nəinki camaat, yerlər, göylər, ağaclar... hamısı, deyə bilərəm, səs-səsə verib nəvəyə gəlmüşdilər... Damın içində baxıram, gözlərimdən yaş sel kimi axır. Şühəda bir-bir gəlib şəhid oldular. Axır növbət yetişdi İmam Hüseyn şəbihinə. Bu şəbih əlində qılınc meydana girişdə camaata bir velvələ düşdü ki, dil nəqədlikdə acıcidir. "İmam" şəbihə şəhadətə yetəndə qulağımı verdim Nəbiquluya tərəf. Dedim: İndi "qütilə Hüseyn" səsi oradan gələndə camaatın yarısı bihuş olub özündən gedəcək.

Bir də eşitdim bir şey top kimi partladı, camaat bir-birinə qarışıdı. Qorxub başımı damdan bir az eşiye çıxarddım ki, görün nə əhvalatdır. Gördüm yesiyin ipi qırılıb. Molla Nəbiqulu yesiklə berabər ağaçdan uçub, düşüb Qasım otağının üstüne. Otaq əzilib, Molla Nəbiqulu "vay oldüm" deyib zariyr. Camaat Molla Nəbiqulunu bir evə apardılar. Bir de eşitdim: bir ağsaqqal kişi qışkırir: "Atana lənət, ay İmam təzivəsinə şuluqluq salan!"

Camaat sakit oldu. Hər kəs çəkildi öz yerinə. Növbət mənə yetişdi ki, damdan çıxıb dörd el-ayağımın üstündə meydana gəlim. Damla meydanın arası bir əlli qədəm olardı. Damdan əynimdə tərs kürk, heyvan sıfatında çıxan kimi kendin bir sürü itləri tökülbərək üstümə başladılar məni dartsırdırmaga. Axır neçə nəfər əliağaclı gəlib məni itlərin ağızından qurtardılar və haraya gəlincə, itlər məni bu gördüyüüz halətə saldılar. O vaxtdan xəstəxanada yatıram. Aldığım pulların çoxusu xərc olub. İndi Allah biliir nə vaxt sağalıb vətənə qayidəcəgam.

Ağa sözünü qurtardı. Qulaq asıb dedim:

- Türk məsəlidir: "Dost yolunda çovğun olar, qar olar". Nə eybi var, İmam yoludur; İmam özü fəryadına yetər.

Ağa "Allaha pənah" deyib çay içməyə başladı.

Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev,
(Molla Nəsrəddin jurnalı, S.7, 1912)